

John H. Newman

Newman, 1867

H. John Henry Newman (1801-1890)

Van Oxford naar Rome (1839-45)

De Oxfordbeweging deel II

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

1839 Oxfordbeweging op haar hoogtepunt (1)

- in de lente van 1839 was Newmans positie in de Anglicaanse kerk op zijn hoogtepunt en had hij absoluut vertrouwen in zijn controversiële status (Apo.)
- de *Tracts* verkochten goed: 60.000 in 1838.
- de beweging (Anglo-Catholic Party) was een belangrijke factor geworden in de Engelse Kerk en in Oxford.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

1839 Oxfordbeweging op haar hoogtepunt (2)

- in zijn artikel in de *British Critic* (april 1839) “The State of Religious Parties”:
 - ▶ over de situatie van de Kerk ... de voorspellingen van Knox (1831) en Sikes (+1824) die een heropleving aankondigden en de antecedenten in het werk van Walter Scott.
 - ▶ hierin is duidelijk: hij en de zijnen zien zich als instrumenten van God die niet iets nieuws willen, maar terug willen naar de kern.

 - ▶ hij ziet twee grote partijen (naast de hunne) in de Anglicaanse kerk:
 - liberalism
 - evangelicalism

- dit zal het laatste artikel zijn waarin hij als anglicaan tot zijn vrienden spreekt.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

1839 Oxfordbeweging op haar hoogtepunt (3)

- de beweging had geen praktische doelen (van wereldhervorming of zo), behalve dat zij inzichten en principes omwille van hun intrinsieke waarde verspreidde
- de beweging en de invloed waren wereldwijd bekend
- vrijwel iedere begaafde jongeman in Oxford onderging de invloed van de beweging (en van Newman zelf)
- de periode 1833-39 was menselijkerwijze de gelukkigste periode van zijn leven
- maar: in 1839 en 1841 bleek de theorie van de *Via Media* geen stand te houden

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De zomer van 1839 (1)

- de zomer van 1839 bracht hij vrijwel alleen door in het college:
 - ▶ hij genoot van het vooruitzicht te kunnen studeren .
 - ▶ een “eenzame zomer” waarin hij “alleen in het college was met de muizen”.
- hij bestudeerde de vroege controverses in de Kerk over de Drievuldigheid en incarnatie.
 - ▶ ook de monofysieten van de vijfde eeuw.
- hij wilde ook *The Arians* herwerken.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De zomer van 1839 (2)

- Twee ontdekkingen/gebeurtenissen schokken hem
 - ▶ de monofysieten
 - ▶ een artikel van Wiseman over de donatisten

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De zomer van 1839 (3)

- in het heretisch standpunt van de monofysieten herkende hij als in een spiegel de positie van Anglicaanse kerk.
 - ▶ het gaat over de monofysieten voorafgaand aan het Concilie van Chalcedon in 451
 - ▶ zijn eigen positie herkent in de hereticus Eutyches: nl. dat alle dogma's een bijbelse fundering moeten hebben
 - ▶ hij kon niet uitleggen waarom de monofysieten (een gematigde en onder elkaar verdeelde groep) wel heretisch zouden zijn en de Anglicanen niet.
 - ▶ hij wist ook niet hoe hij de pausen van de vijfde eeuw (Leo I) kon verdedigen als hij niet die van de 16de eeuw verdedigde (Pius IV, Trente).
- hier voor de eerste keer de vraag of het anglicanisme wel houdbaar was.

De zomer van 1839 (4)

- in *The Dublin Review* (aug. 1839) vergeleek Wiseman de Anglicanen met de donatisten (4de eeuw):
 - ▶ de test welk episcopaat, het *katholieke* of het *donatistische*, het ware was formuleerde St. Augustinus in vier woorden: “*securus judicat orbis terrarum*” (*De hele (Christen)wereld oordeelt zonder dwaling*).
 - ▶ Newman schreef later:
 - “Dat eenvoudige zinnetje van Augustinus trof me met een kracht, die ik nooit, in geen enkel ander woord van hem, had aangetroffen”.
 - hiermee viel de hele theorie van de *Via Media* in duigen.
- op 22 sept. schrijft hij aan F. Rogers:
 - “Since I wrote to you, I have had the first real hit from Romanism which has happened to me.”
 - en dat een aantal van zijn jongere volgelingen dit probleem zeker ook zullen zien en dat zij hem nu geen rust meer zullen gunnen.
- ook John Bowden en Henry Wilberforce maakt hij deelgenoot hiervan.
- het meest geschokt was hij dat zijn *Via Media* niet zo nieuw was als hij gedacht had en slechts een theoretische constructie bleek te zijn
 - ▶ hij geloofde niet meer in deze theorie.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De zomer van 1839 (5)

- langzaam keerde de rust weer in zijn hart, maar er was twijfel gezaaid.
 - ▶ hij ontdekte hier de kracht van het principe van katholiciteit.
- Newman probeerde (laatste keer) een basis voor het anglicanisme te geven in “On the Catholicity of the Church of England” in de *British Critic* van januari 1840
 - ▶ het is zijn antwoord op Wisemans artikel.
 - ▶ hij meende te kunnen stellen dat de kerk van Rome wel katholiciteit heeft, maar niet het 4de kenmerk uit het credo, “heiligheid” (prophetical office).
- Newmans vooroordelen tegen Rome waren nog lang niet verdwenen.
 - ▶ tegelijk was hij enorm geraakt door de figuur van de Capucijn (Don Abbondio) in Manzoni's *Promessi Sposi*.
 - deze was een illustratie van een werkend katholiek geloof.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De zomer van 1839 (6)

- in september 1839 vroeg hij zich af hoe de jongeren binnen de Anglicaanse kerk te houden
- in november 1839 ging het gerucht dat zijn kapelaan Bloxam bij een bezoek aan Alton Towers (bij de katholieke graaf van Shrewsbury) zijn hoofd gebogen had tijdens de opheffing van de H. Hostie tijdens consecratie.
 - ▶ Newman berichtte aan de bisschop dat Bloxam inderdaad daar was maar zijn eigen gebeden had gedaan uit het Prayer Book
 - ▶ Newman stelde dat het onvoorzichtig was en verzekerde hem dat hij alles zou doen wat in zijn macht lag om de jonge Tractarians in het gareel te houden
 - ▶ hij had zulke incidenten verwacht en begon hij meer en meer te vrezen dat er mensen katholiek gingen worden

De zomer van 1839 (8)

Uitwerking

- op 9 april 1844 schrijft hij welke uitwerking de zomer van 1839 op hem had: hij
 - ▶ 1. wilde St. Mary's opgeven in 1840 en enkel nog Littlemore behouden (afgewezen)
 - ▶ 2. gaf zijn actieve contacten in Oxford zoveel mogelijk op.
 - de wekelijkse theological meetings bij Pusey (vanaf 1835) kwamen zo tot een einde
 - ▶ 3. beëindigde in lente 1841 het hoofdredacteurschap van de *British Critic*
 - ▶ 4. behandelde, behalve in preken, geen actuele thema's meer
 - met Tract 85 (25 maart 1840) eindigde (voorlopig) zijn actieve betrokkenheid bij de Tracts (behalve het latere Tract 90)
 - ▶ 5. werd heel voorzichtig in zijn uitspraken tegen Rome en publiceerde in 1842 zijn *Retractions*
 - ▶ 6. zette zich in voor een hereniging tussen Rome en Canterbury

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Vertrek naar Littlemore. (1)

- in maart 1840 verhuisde hij naar Littlemore (6km van Oxford), waarvoor hij als pastoor van St. Mary's ook verantwoordelijk was. Dit deed hij
 - deels omdat zijn kapelaan Bloxam, vertrok wegens de ziekte van zijn vader
 - deels omdat de school erg verwaarloosd werd door een luie drankverslaafde onderwijzer.
- ▶ Newman ging in Bloxams kamers wonen.
- ▶ op 25 maart beëindigde hij hier zijn “account of my illness in Sicily”.
- ▶ hij vastte in de vastentijd erg streng.
- ▶ hij was duidelijk van plan een soort klooster te stichten.
 - in 1843 noemt hij het een oratorium (sic!).
- ▶ Littlemore:
 - reeds in 1829, nog voor er een kerk was, streefde Newman ernaar om van Littlemore een aparte zielzorgeenheid te maken, los van St. Mary's
 - in 1830 waren er 180 a 200 inwoners

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Littlemore (2)

- vanaf 1830-1880 was in Engeland een periode van kerkbouw en -herstel
 - denk aan zijn eerdere inzet voor de restauratie van St. Clement's (als kapelaan)
- in april 1835 begon de bouw van een kerk in Littlemore
 - op 22 september 1836 werd ze ingewijd
- in 1840 gaf hij aantal lessen op de armenschool:
 - catechismus op zondagavond
 - zangles
 - en leerde een aantal van hen bv. wat een kam was
- hij bleef de zondagmiddagdienst in St. Mary's waarnemen

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Littlemore (2)

- in juli 1841 betrok hij kamers in Littlemore.
- in juli overlegde hij met Mrs Burford over de aankoop op ca 100m van de kerk van een paar ongebruikte naast elkaar liggende stallen en schuren.
 - ▶ hij huurde ze uiteindelijk voor 7 jaar en liet ze inrichten als een soort retraitehuis.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Littlemore (4)

- op 26 okt. 1840 stelde hij in een brief aan Keble voor om zich terug te trekken
 - ▶ het argument was dat alles wat hij deed in de parochie in Oxford eigenlijk de gewone parochiaan niet bereikte, maar de mensen van de universiteit, zoals dagelijkse gebeden, diensten, wekelijkse communie... .
 - ▶ Newman gaf toe dat hij door zijn invloed mensen (ongewild) in de richting van Rome stuurde en dat hij naar Rome neigde
 - ▶ in de brief schreef hij over zijn artikel “On the Catholicity of the Church of England” dat “I seem to myself almost to have shot my last arrow [against Rome]”.
- Keble raadde hem aan te blijven omdat zijn vertrek
 - ▶ schandaal zou veroorzaken
 - ▶ mensen noch meer naar Rome zou leiden
 - ▶ zou doen denken dat hij de beweging de rug toekeerde
- trouwens het echte probleem voor Newman was het rationalisme en hij zag zijn post in de St. Mary's als een bolwerk hiertegen.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Littlemore (5)

- in de *British Critic* van oktober 1840 gaf hij een bespreking van James Henthorn Todd's, *Prophecies relating to Antichrist in the writings of Daniel and Paul* ..
 - ▶ Todd rekende af met heel wat Protestantse onzinnige toepassingen van diverse bijbelse profetieën op de kerk van Rome (een geschiedenis van talloze variërende interpretaties)
 - ▶ Newman begraaft zijn anti-papale gedachten
 - ▶ hij zag deze quasi-dogmatische protestantse opvatting over de paus als het protestantse tegenbeeld van de katholieke pauselijke onfeilbaarheid
- op 19 jan. 1841 intermezzo de *Tamworth Reading Room* (tegen Peel).
- op 20 april 1842 verhuisde hij definitief naar Littlemore.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Littlemore (6)

- de vragen omtrent de positie van de Anglicanen tegenover Rome, leidde onvermijdelijk tot de vraag onder de (jongere) aanhang **of zij de 39 artikelen wel konden ondertekenen?**
- in brief aan John Bowden van 17 jan. 1840. Hij voorziet de eerste overgangen naar de katholieke Kerk:
 - ▶ “Things are progressing steadily -but breakers ahead! The danger of a lapse into Romanism I think gets greater daily. I expect to hear of victims”.
- de test voor Newman of zijn positie houdbaarheid was is de werkelijkheid: is het
 - ▶ Anglo-Katholicisme consistent?
 - ▶ in overeenstemming is met de feiten?
 - ▶ niet louter een theorie?

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Tract Ninety (1)

- de centrale thema's in de Tracts waren:
 - ▶ 1833-38: de Kerk van Engeland (apostolische successie)
 - ▶ 1838-40: de positie tegenover Rome
 - ▶ 1841- : verdediging tegenover Rome
- vanaf 1841: staat de vraag naar de interpretatie van de *39 artikelen* centraal
 - ▶ immers op deze moest men een eed afleggen bij de inschrijving aan de universiteit en bij de promotie moest
 - samen met het *Book of Common Prayer* vormen zijn de basis van de Engelse Kerk
- de vraag:
 - ▶ kan men de eed hierop afleggen of is er een interpretatie waarbij dat kan?

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Tract Ninety (2)

- Newman schreef Tract 90 met daarin een katholieke interpretatie van de “39 artikelen” (27 februari 1841)
 - ▶ hij wilde aantonen dat een katholieke interpretatie mogelijk was
 - ▶ hij stelde dat de 39 artikelen niet in tegenspraak zijn met de katholieke leer, maar wel met een deel van de Roomse dogma's, de bekende dwalingen:
 - Maria- en heiligenverering
 - vagevuur
 - biecht
 - plaats van de paus
 - werkelijke tegenwoordigheid, enz.

- ▶ de centrale vraag was hoe hij (en anderen) de 39 artikelen konden ondertekenen, die (op het eerste zicht minstens) tegen Rome gericht waren

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Tract Ninety (3)

- Tract 90 leidde binnen een paar dagen tot grote opschudding mede door toedoen van C.P. Golightly en W.G. Ward.
- op 8 maart 1841 was er al een brief van vier senior college tutors aan de uitgever van de **Tracts for the Times**, waarin zij protesteren dat *Tract 90* de poort open zet voor katholiek onderwijs aan de universiteit.
- de universiteit van Oxford (Vice-Chancellor, Heads of Houses en Proctors) censureerde publiekelijk de tekst (15 maart).
 - ▶ dit nog voor Newman van zijn recht op antwoord gebruik kon maken.
 - ▶ Coleridge bericht dat de uren van het diner in een aantal colleges en halls aangepast werden zodat het moeilijk werd naar Newmans preek te gaan luisteren op zondagmiddag.

Tract Ninety (4)

- Newman gaf een nadere toelichting in zijn *A Letter addressed to Rev. R.W. Jelf* op 16 maart 1841.

- op 18 maart vroeg de bisschop van Oxford,
 - ▶ niet meer over de 39 artikelen te schrijven in de Tracts.
 - hetgeen Newman toezegde.
 - ▶ zich van de Tract te distantiëren en de tract niet te laten herdrukken.
 - dit deed Newman niet.
 - ▶ een brief te publiceren waarin hij zou schrijven dat er dingen in de Tract stonden waartegen bezwaar gemaakt kon worden (objectionable)
 - Newman schreef zijn *Letter to the Bishop of Oxford*, gepubliceerd op 31 maart.
 - ▶ dat de serie van de Tracts beëindigd werd.
 - dit gebeurde.

- ▶ het zou een aantal bisschoppen in de komende jaren niet weerhouden om alsnog stelling ertegen te nemen.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Tract Ninety (5)

- rond Pasen 1841 begon zijn vriendschap met de katholieke priester Charles Russell, prof. kerkgeschiedenis te Maynooth (Ierland) en co-editor, met Wiseman, van de *Dublin Review*.
- Russell
 - ▶ wees hem erop dat zijn uitleg van de transsubstantiatieleer (in Tract 90) niet helemaal correct was
 - ▶ stuurde studieboeken van de seminaristen om het hem duidelijk te maken
 - ▶ slaagt erin een aantal vooroordelen en foute informatie bij Newman over het katholieke standpunt weg te nemen
- Newman
 - ▶ besluit ook geen controverses meer aan te gaan
 - ▶ zijn gehoor bij zijn preken op zondagmiddag is groter dan ooit te voren

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Tract Ninety (6)

- na de zomer (okt. 1841) brak de hel pas goed los rond Tract 90, o.l.v. Faussett.
- het tij keert tegen de Tractarians
- een ander probleem voor de Tractarians:
 - ▶ Kebles kapelaan (curate) Peter Young werd door de bisschop van Winchester geweigerd voor de priesterwijding in juli en december 1841, omdat hij de werkelijke tegenwoordigheid hield.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Verder verblijf in Littlemore (1)

- met Tract 90 wankelde de hele Oxfordbeweging. Newman
 - ▶ zat in dubio en zijn invloed werd minder
 - ▶ vroeg zich af of zijn verlangen om katholiek te worden niet uit eigen ambitie (selfwill) voortkwam.
 - ▶ legde deze gewetensvraag voor aan Keble en Pusey
 - ▶ verlangde tot rust te komen in Littlemore om te kunnen bidden, nadenken en studeren
 - ▶ plande, zoals uit latere brieven blijkt, een periode van 7 jaar voor reflectie over zijn positie
 - ▶ wijdde zich verder aan de pastorale zorg voor Littlemore, incl. les aan de armenschool

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Verder verblijf in Littlemore (2)

- een aantal jonge mannen uit Oxford sloten zich bij hem aan.
- samen leidde men daar een soort monastiek leven:
 - ▶ een leven van gebed (Romeins brevier), studie, soberheid.
- Newman schreef hier diverse werken:
 - ▶ 1843: *An Essay on Biblical and Ecclesiastical Miracles*,
 - ▶ 1843: *vol 6 van Parochial and Plain Sermons*,
 - ▶ de vertaling van *Selected Treatises of S Athanasius, Archbishop of Alexandria, in controversy with the Arians*.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Verder verblijf in Littlemore (3)

- tussen juli en november 1841, dus vóór hij zijn nieuwe verblijf betrok, kreeg hij nog drie slagen (“*three blows which broke*”) te incasseren.
 - ▶ 1. bij de vertaling van St. Athanasius, voor publicatie in de *Library of the Fathers*, herkende de anglicanen en zijn *Via Media* in de semi-Arianen, iets wat hem bij zijn eerdere studie in 1832 ontgaan was.
 - ▶ 2. *Tract 90* werd door diverse bisschoppen veroordeeld.
 - dat impliceert de officiële verloochening van de apostoliciteit van de kerk en het begin van de stroom van bekeringen tot de katholieke Kerk.
 - ▶ 3. de affaire rond de bisschopszetel in Jeruzalem.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De affaire rond de bisschopszetel in Jeruzalem.

- de Engelse en Pruisische regering besloten om samen beurtelings een bisschop in Jeruzalem te hebben.
 - ▶ deze moest dus zowel de *39 Articles* als de *Confessio Augustana* (Augsburgse confessie) aanhangen.
 - ▶ hiermee was de anglicaanse kerk de facto een protestantse kerk
 - ▶ Newman protesteert o.a. in een artikel voor *The Times* en in een brief aan zijn bisschop.
 - hij zegt hierover “It brought me on to the beginning of the end.”
- in oktober is Richard Waldo Sibthorp de eerste Oxford-man en clericus die overgaat naar Rome.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

Verder verblijf in Littlemore (4)

- naast deze “blows” die Newman raakten, was er ook nog Kebles (anonieme) inleiding op deel 2 van Hurrell Froudes *Remains* (1839):
 - ▶ Keble maakt een splitsing tussen de katholieke oudheid en de protestantse reformatie
 - ▶ deze impliceert onoplosbare dilemma's voor de Tractarians:
 - hoe zijn vasten, celibaat, religieuze geloften, zichzelf afzonderen met contemplatie, heiligenfeesten en een aantal riten en ceremonies, enz. uit de oudheid te verzoenen met het 16de eeuwse protestantisme?
- eind 1841 hield hij 4 preken in St. Mary's, waarin hij de Anglicaanse kerk voorstelde als een tak van de katholieke.
 - ▶ de band tussen beide is gereduceerd tot het persoonlijke en spirituele niveau.
 - ▶ hij gebruikt ook hier de analogie van de verdeeldheid in de Christelijke kerken en de verdeeldheid van het Joodse volk in het O.T.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De laatste Anglicaanse jaren: 1841-1845.

- op 9 oktober 1841 gaf Keble zijn laatste les als Professor of Poetry.
- de gedoodverfde en bekwaamste opvolger was Isaac Williams
 - ▶ omdat hij een Tractarian was werd hij gepasseerd en James Garbett werd benoemd
- later (1864) schreef Newman: “vanaf het einde van 1841 was ik op mijn sterfbed, wat mijn lidmaatschap van de anglicaanse Kerk betreft.”
- in juli 1841 beëindigde hij zijn werk als hoofdredacteur van de *British Critic*.
- de oppositie tegen Tractarians groeide:
 - ▶ Henry B. Bulteel (1800-66) werd aangepakt door de bisschop van Londen omdat hij geloofde
 - in het offerkarakter van de Eucharistie
 - de werkelijke tegenwoordigheid
 - dat er in de priesterwijding genade gegeven werd

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De laatste Anglicaanse jaren: 1841-1845 (2)

- begin 1842 dacht Newman dat zijn “days of battle” voorbij waren en dat hij behalve in onvoorziene omstandigheden controverses uit de weg zou gaan.
- hij trok zich steeds meer terug in zijn “klooster”.
- eind januari vertelde hij H. Wilberforce over zijn twijfels enz. w.b. de Anglicaanse kerk.

- in de loop van 1842 maakte hij kennis met de katholieke volksdevotie.
 - ▶ Dr. Russell stuurde hem devotieboeken, die hem in tegenstelling tot wat hijzelf verwacht had geen aanstoot gaven.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De laatste Anglicaanse jaren: 1841-1845 (3)

- op 23 mei 1842 was er de tweede *Charge* (aanklacht) van bisschop Bagot tegen *Tract 90* in St. Mary's b.g.v. zijn driejaarlijks bezoek aan de universiteit
 - ▶ Newman (aanwezig) was geschokt omdat hij meende dat de zaak in maart 1841 zijn beslag gekregen had.
 - ▶ Bagot was heel mild tegenover de *Tract*.
 - ▶ het werd echter het startsein voor tientallen bisschoppen om de *Tract* alsnog te veroordelen.
- ▶ op 30 mei 1842 ontdekt de onthutste William E. Gladstone (1809-1898), de latere minister en premier, dat zijn zus Helen Jane katholiek geworden is.
- ▶ in juli 1842 is zijn “on the Miracles of the first age of Christianity”, klaar, een inleiding op een vertaling van Fleury's *Ecclesiastical History*.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De laatste Anglicaanse jaren: 1841-1845 (3)

- in februari 1843 trok Newman (als eerste formele stap) zijn aanklachten tegen de Kerk van Rome in, in een anoniem artikel (Retractations) in de *Oxford Conservative Journal*.
- in de *Apologia* (p. 215) ziet hij dit in retrospect als de eerste stap in zijn vertrek uit de Anglicaanse kerk.
- op 2 februari 1843 houdt hij een preek over “The Theory of developments in Religious Doctrine”
 - ▶ hij gaat uit van Lc. 2,19.51: “*Maria bewaarde al deze woorden in haar hart en overwoog ze bij zichzelf*”.
 - ▶ dit is een van theologisch belangrijkste preken.
 - de basis voor zijn latere werk *The Development*
 - behandelt de band tussen de Schrift (Openbaring) en de traditie
 - ▶ het is de laatste van zijn *University Sermons*.
 - hij publiceert ze enkele weken later als bundel.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De laatste Anglicaanse jaren: 1841-1845 (4)

- in juni 1843 vond de eerste formele actie van de universiteit van Oxford tegen de Tractarians plaats.
 - ▶ Pusey, die nu de leider van de beweging was, kreeg een preekverbod van twee jaar vanwege een (voorzichtig katholieke) preek over de Eucharistie op 14 mei 1843.
 - ▶ de Tractarians begonnen te verliezen van de Evangelicals en de officiële kerk.
 - ▶ de veroordeling veroorzaakte grote beroering in Oxford.

Newman was er bedroefd onder.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De laatste Anglicaanse jaren: 1841-1845 (5)

- zijn tweede formele stap is het neerleggen van zijn pastoraat van St Mary's (18 september 1843 in Londen).
 - ▶ hij consulteerde Keble na 2,5 jaar weer hierover op 14 maart 1843 en wees o.a. op de nog steeds toenemende veroordelingen van Tract 90 door diverse bisschoppen.
 - ▶ op 28 juli 1843 schreef hij Mrs. William Froude dat zijn besluit genomen is en dat "There is no doubt at all that I am approximating Rome".
- Newman wilde St Mary's aanvankelijk in oktober 1843 verlaten.
 - ▶ hij deed het eerder vw. de bekering van William Lockhart, een huisgenoot.
 - Lockhart meldde hem dit in een brief van 22 aug. 1843
 - ▶ Newman vroeg met verwijzing hiernaar op 25 augustus aan Keble of de tijd nu gekomen was.
 - ▶ op 5 september was de kogel door de kerk.
 - ▶ in deze tijd speelde ook nog altijd de veroordeling van Pusey en het verzet ertegen.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De laatste Anglicaanse jaren: 1841-1845 (6)

- op maandag 25 september 1843, de 7de verjaardag van de kerkwijding, legde hij ook de verantwoordelijkheid voor de kerk van Littlemore neer.
 - ▶ alle vooraanstaanden van de Oxfordbeweging waren uitgenodigd.
 - ▶ Pusey droeg de Eucharistie op.
 - ▶ Newman preekte zijn laatste anglicaanse preek: “*The Parting of Friends*”.
 - ▶ Newman communiceerde, maar nam verder geen deel aan de dienst.
 - ▶ na de dienst gooide hij kalm zijn baret, het symbool van zijn waardigheid en van zijn facultas docendi achter de omheining van het altaar, ten teken dat hij niet langer de leer van de kerk van Engeland zou verkondigen.
- ▶ van dat ogenblik af leefde hij als leek in de Kerk van Engeland, zonder enig contact met katholieken (behalve occasioneel schriftelijk met Ch. Russell).

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De laatste Anglicaanse jaren: 1841-1845 (7)

- Newman (en de zijnen) werden voortdurend zwart gemaakt in de pers.
 - ▶ men sprak over zijn verblijfplaats als een klooster en sommigen zeiden zelfs dat hij in het geheim een katholiek priester was.
- later schrijft Newman dat “great acts take time” (Apo. 169) en dat alle logica van de wereld zijn gang niet had kunnen versnellen.
- hij plant een serie *Lives of the British Saints*.
 - ▶ Pusey en anderen voorspelden dat de serie stof zou doen opwaaien.
 - ▶ zij worden niet onder Newmans verantwoordelijkheid gepubliceerd, maar die van uitgever Toovey.
 - ▶ er verschenen 14 delen, waarvan Newman er twee voor zijn rekening neem.
 - ▶ Newman zag beleefde heiligheid als een antigif tegen de geloofsafval van zijn tijd.
 - ▶ ook helpt hij mee aan de vertaling van Fleury's *Ecclesiastical History*, in 1842-44 waarvoor hij ook in 1842 een inleiding schreef.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De ontwikkeling van de geloofswaarheden. (1)

- Eind 1842 gaan Newmans gedachten uit naar de vraag van de dogma-ontwikkeling. (Hij wijdde er zijn laatste University Sermon aan)
- de vraag: “welke Kerk is de ware erfgenaam van de oude Kerk?” beroerde Newman nu tot in het diepst van zijn ziel en bepaalde heel zijn denkwereld.
 - ▶ anders geformuleerd: “welke ontwikkelingen ten opzichte van de oerkerk zijn legitiem en te verwachten en welke zijn dat niet?”
- het antwoord zou de rest van zijn leven bepalen:
 - ▶ “zijn de afwijkingen die hij in de katholieke Kerk meende vast te stellen misschien een gevolg van een levende en door God bedoelde ontwikkeling?”

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De ontwikkeling van de geloofswaarheden. (2)

- eind 1844 begon hij aan *An Essay on the Development of Christian Doctrine*.
 - ▶ het boek was bedoeld om een antwoord te vinden op zijn eigen vragen.
 - ▶ het werd een ongekend meesterwerk.
- alleen met *Ambrose St John* sprak Newman over wat in zijn hart speelde.
 - ▶ het schrijven kostte Newman al zijn energie, lichamelijk en geestelijk.
- Newman deed gewetensonderzoek en vroeg hij zich continu af wat God wilde en of hij niet de genade van God in de weg stond.
 - ▶ “The simple question is, Can I ... be saved in the English Church? am I in safety, were I to die to-night? Is it a mortal sin in me, not joining another communion?” (*Apo. 231*)
 - op 26 juni komt de bekeerling Bernard Smith, oud-kapelaan van Newman, nu theologiestudent in Oscott, namens Wiseman “spioneren”.
 - van hem stamt het verhaal dat Newman op het punt stond zich te bekeren omdat hij een grijze broek droeg.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

1844: toenemend verzet tegen de Tractarians

- 1844 is de periode van drie andere gebeurtenissen:
 - ▶ 1. de veroordeling van Wards *The Ideal of a Christian Church*
 - ▶ 2. de Oakeley-affaire.
 - ▶ 3. het aanstaande vertrek van bisschop Bagot (dit laatste is van weinig belang)

- hieraan ging de veroordeling van Puseys pamflet over de Eucharistie in 1843 vooraf

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

1844: toenemend verzet (2) W.G. Ward (1)

- 1. in de zomer van 1844 produceerde W.G. Ward, fellow van Balliol, zijn *The Ideal of a Christian Church* dat vijandig was naar de Kerk van Engeland en dat vol verwachting keek naar de Kerk van Rome.
 - ▶ het was een antwoord op William Palmers (van Worcester) pamflet dat erg kritisch was over Wards naar Rome neigende artikelen in de *British Critic*.
 - ▶ Ward die niet meer onder Newmans matigende invloed stond maakte er een extravagant werk van.
 - ▶ hij stelde dat hij alle geloofspunten van de katholieke Kerk kon houden en tegelijk fellow van Balliol kon blijven.

- Newman wees dit standpunt af als louter theorie.

1844: toenemend verzet (3) W.G. Ward (2)

- bij het begin van het schooljaar barstte de storm los.
- in dec. riep de Hebdomadarial Board een *Convocation* samen voor februari
 - ▶ om het boek van Ward te veroordelen,
 - ▶ hem van zijn graden te beroven
 - ▶ in te voeren dat men naast het ondertekenen van de 39 artikelen ook een verklaring moest ondertekenen dat men deze hield in de zin waarin zij geschreven waren en nu gehouden werden door de universiteit.
 - dit laatste riep zoveel protest op dat men dat liet vallen,
 - ▶ men wilde tevens een formele censuur van *Tract 90*.
- op 13 februari 1844 werd Ward's *Ideal* veroordeeld
 - ▶ Ward werd van zijn academische graden beroofd,
 - ▶ het voorgestelde decreet tegen *Tract 90* stuitte op het veto van de twee Proctors.
 - Tract 90 zou nooit veroordeeld worden
 - er bleef actie tegen bestaan tot in de zomer van 1845.
 - Newman merkte dat ook al deed hij niets hij toch nog in de vuurlinie lag.

Ward verbaasde begin 1845 vriend en vijand door in het huwelijk te treden.

1844: toenemend verzet (4) F. Oakeley (1)

- Frederick Oakeley (1802-1880), fellow van Balliol en pastoor van Margaret Chapel in Londen schreef op 18 februari een brief naar bisschop Blomfield.
 - ▶ hij stelde dat hij een ultra-katholieke interpretatie hield van de *39 Artikelen*, maar dat hij deze niet preekte.
 - ▶ Oakeley ging de confrontatie niet uit de weg en toen er een oproep kwam voor de Court of Arches (provinciale kerkelijke rechtbank van Canterbury) en hij zich terugtrok zette de bisschop door.
 - ▶ rechter Jenner Fust (juli) bepaalde dat de *39 Artikelen* in hun grammaticale betekenis geïnterpreteerd moesten worden en niet via andere standaards.
 - ▶ ook de interpretatie die *Tract 90* van de *39 Artikelen* gaf werd veroordeeld.
 - de facto kon na deze uitspraak niemand zich nog beroepen op de principes van Tract 90.
 - ▶ de uitspraak beëindigde het Anglo-katholieke experiment

- voor Newmans aanhang is het duidelijk
 - ▶ zij zullen nooit erkend worden
 - ▶ zij horen niet thuis in de Anglicaanse kerk.
 - vanaf juli 1844 gaat hij regelmatig naar Roehampton om zijn zieke vriend John W. Bowden de communie te brengen. Op 15 sept. 1844 sterft deze.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

1844: Het vertrek van Bagot (1)

- Mogelijk is er nog een derde factor
 - ▶ Law, bisschop van Bath and Wells stierf op 22 sept. 1845. Bisschop Bagot van Oxford werd genoemd als zijn opvolger.
 - ▶ dit gerucht ging nog voor de officiële benoeming al snel in Oxford.
- Bagot, een man van weinig energie (vaak afwezig), die (uit luiheid) conflicten en publiciteit schuwde, was zeker een factor die de Oxfordbeweging toeliet (hij had nog andere klerikale inkomsten naast zijn bisschopsambt).
 - ▶ hij had geen bezwaren gemaakt tegen Newmans experiment in Littlemore en had geen problemen met het wijden van Tractarians.
 - ▶ door zijn houding had hij de Tractarians (ongewild) steun verleend.
 - ▶ zolang Bagot in functie was, was Newman in zekere mate beschermt tegen de implicaties van de veroordeling van Oakeley.
 - ▶ eens dit gerucht ging wist Newman zeker dat Peel een anti-Tractarian zou benoemen.
 - ▶ tussen 5 en 7 oktober ging Bagot een kijkje nemen in het hem aangeboden bisdom.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

1844: toenemend verzet (5) Het vertrek van Bagot (2)

- het vertrek van Bagot zou Newmans positie helemaal onhoudbaar maken,
 - ▶ mogelijk was dit ook een factor in zijn besluit om op zo kort mogelijke termijn (9 oktober) katholiek te worden.
- als Newman het met zijn eigen (nieuwe) bisschop aan de stok zou krijgen dat zou hij naar zijn eigen opvatting in schisma verkeren.
 - ▶ mogelijk overtuigde dit hem ervan dat hij op basis van objectieve argumenten en niet op grond van private judgment handelde.
 - ▶ als Newman tijdens/na zo een conflict katholiek zou zijn geworden, dan zou het lijken alsof hij niet uit principe maar als vlucht katholiek geworden was.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De overgang (1)

- Newman spreekt in een brief aan zijn zus Jemima op 15 maart 1845 dat hij “seven years of waiting” ingepland had (vanaf de zomer van 1839), maar dat hij niet wist of hij ze kon volmaken.
 - ▶ dezelfde gedachte schrijft hij op 20 maart naar Henry Wilberforce en op 30 maart naar Maria Rosina Giberne.
- in april 1845 las hij de autobiografie van zijn vroegere vriend en collega-fellow **Blanco White** die als pantheïst gestorven was.
 - ▶ deze was van katholiek priester achtereenvolgens Anglicaan, unitarian en pantheïst geworden
 - ▶ in een brief aan Henry Wilberforce (27 april) schrijft hij hierover:
 - “For years I have an increasing intellectual conviction that there is no medium between Pantheism and the Church of Rome”.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De overgang (2)

- in september 1845 worden Ward en zijn vrouw katholiek en beginnen de mannen rond Newman te vertrekken ...
 - ▶ 29 sept.: J.D. Dalgairns werd katholiek in Aston bij de passionisten (Barberi)
 - ▶ 30 sept.: St. John ook in het katholieke college van Prior Park bij Bath.
 - ▶ Henry Wilberforce gaat over
 - ▶ Newman lijkt zijn boek te willen voltooien en publiceren

- op 3 oktober 1845 hield Newman onverwacht op met schrijven.
 - ▶ hij trad af als fellow van Oriel.
 - ▶ J.D. Dalgairns (huisgenoot), pas katholiek, vroeg Newman of pater passionist Domenico Barberi op doorreis naar België in Littlemore mocht langskomen.
 - ▶ Newman had hem een jaar eerder gedurende enkele minuten ontmoet. Toen had Barberi als “verpersoonlijkte heiligheid” indruk op hem gemaakt.
 - ▶ Newman zag dit als een vingerwijzing van de Voorzienigheid.

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De overgang (3)

- toen Barberi op 8 oktober 1845 's avonds laat binnentrad viel Newman voor hem op de knieën en vroeg om opname in de katholieke Kerk.
 - ▶ dit gebeurde de volgende dag
 - ▶ samen met twee andere geestelijken: Richard Stanton en Frederick Bowles.
 - ▶ Newmans boek *Development of Christian Doctrine* werd enkele maanden later gepubliceerd zoals het op het ogenblik van Newmans bekering was.
 - ▶ dit boek zou de rest van Newmans leven voor een continue hoeveelheid post en Newman zou zo vele bekeerlingen helpen.
- hiermee eindigt Newmans weg naar de katholieke kerk.
 - ▶ terugkijkend kan je het pad zien.
 - ▶ zonder direct contact met de katholieke Kerk vond hij zijn weg naar Rome.

Z. Dominic Barberi
1792-1849

Op weg naar de katholieke Kerk (1839-1845)

De overgang (3)

- in de Apologia 112 stelt Newman:
 - ▶ “There was a contrariety of claims between the Roman and Anglican religions, and the history of my conversion is simply the process of working it out to a solution.”
–deze claims waren: resp. katholiciteit voor Rome en oudheid voor Engeland.
 - ▶ “it was like coming into port after a rough sea; and my happiness on that shore remains to this day without interruption.”
- anderen werden katholiek:
 - ▶ John Walker, huisgenoot (21 sept.)
 - ▶ Frederick Oakeley, werkzaam in Londen (29 sept.)
- ▶ n.b. op de dag dat Newman katholiek werd (9 oktober 1845) verliet Ernest Renan (1823-1892) St. Sulpice en verliet de Kerk.

Einde

